

A LÁTÁS ISTENHEZ VEZETŐ VÁGYA ÉS GYAKORLATA A BIBLIÁBAN

„A vallás az életértelmezés, a világmagyarázat teljességének igényével lép fel. Ám nemcsak a múlt, jelen és jövő, a makro- és mikrokozmosz, a lét és nemlét, evilág és túlvilág, a test és lélek, a jó és a rossz kérdéseire akar választ adni, hanem értelmezni akarja az embert a maga teljességében és összefüggéseiben is” – így kezdődik a mi mostani konferenciánkra szóló ismertetés. Helyes bemutatás, ez a vallások mivoltának és szerepének értelme, – de csak a kinyilatkoztatott ó- és új-szövetségi, vagyis a zsidó és keresztény vallásra érvényes ez a jellemzés. Onnan – mintegy visszatekintve – értelmezhető a többi.

A közelmúltban jártam a *Mythras-kultusznak* Földünkön – Itálián kívül – egészen ritkaság-számban fennmaradt szentélyében, a Sopron melletti Fertőrákos erdőszelén, közvetlenül a magyar-osztrák határon. Kora a bibliai időké: az időszámításunk szerinti legelső 2–3. századé. A kultusz Kis Ázsiából jött Rómába és a kezdeti lassú terjedés után hatalmas lendületet vett. A katonaság révén Britanniától Moesiáig hódított. Mythras eredeti lénye bizonytalan. Belekerült a bábéli égitest-mitológiába: sziklából született, megvívta harcát a Nappal, majd kibékült vele. Koronáját a saját fejére tette. Legyőzte a mitikus bikát, (ez a fertőrákosi szentélynek is főábrázolása) s ezzel termékenységet, életet adott a világnak. Sótérrá, megváltó Istenné vált. Kultusza felvette a misztériumok formáját. Hívei közt fokozatok voltak, nőket csak ritkán engedtek tagjaik közé. A kultusz helye a barlangot utánzó mythreum volt, ez maradt fenn Fertőrákoson is. Beavatási szertartásuk ismeretlen, csak következtethetünk rá. Szent lakoma követte, kenyér és borral kevert víz volt az anyaga, lehet, hogy a megölt bikának vérért is jelképezte. A Mithras-kultusz népszerűségét emelte az a tény, hogy hívei azonosították a *Sole Invictus*-szal a legyőzhetetlen Nappal, kinek kultusza a 3. század végén államvallássá lett. 307-ben Dioclecius Carnuntumban templomot építtetett Mithrasnak, a birodalom védőjének (*fautor imperii*). Juliánus apostata is avatottja volt a Mithras kultusznak.

Ezt a Mythras-kitérőt nemcsak mint a közelmúlt élményét idéztem ide, hanem általa érzékeltetni kívánom meghívó levelünknek a vallás funkciójára vonatkozó idézett mondatát és a hozzá csatolt megjegyzésemet, miszerint „elvárásaink” fellelhetők a különféle vallásosságban, de összességüket/teljességüket csak a kinyilatkoztatott vallásokban találhatjuk.

Az ember lelkiismerete érzékszerveivel figyel fel a Szentre és adja meg neki válaszát. A vallások történetének és jelenségeinek vizsgálata mutatja, hogy erre a figyelemre és válaszra érzékszerveink mindegyike alkalmas és esetenként teljesíti is ezt a képességét. Ami pedig most csupán a látás Istenhez vezető vágyának itt következő felvázolását illeti, jelezze, hogy a nagy kapcsolatnak csupán egy

részletéről beszélünk. Vizsgálódásunkat a kinyilatkoztatott vallások, tehát az ó- és újszövetség megnyilatkozásaiból vesszük, és alkalmilag lehetőséget találunk arra, hogy korunk népi vallásosságát is vizsgálat alá vessük.

Bevezető

A bálványokkal kapcsolatban is igénye volt az embernek, *hogy lássanak*. Ezért szemekkel látták el őket. De gúnyosan figyelmeztet rá a 135,16 zsoltár, hogy *mégsem látnak!* Az igaz Isten ellenben lát, „mindent az ég alatt”: Jób 28,24. Különösen „Ádám fiait” (Zsolt 33,13k), akiknek „vizsgálja veséjüket és szívüket”: 7,10. De az ember számára mindig „rejtett Isten” marad (Iz 45,15), „akit senki sem látott és nem is láthat” (1Tim 6,16; 1Ján 4,12). Ez az Isten mégis választott magának egy népet, „amelynek látni engedte magát” (Szám 14,14), sőt egyetlen Fiának személyében megjelent neki (Ján 1,18; 12,45), mielőtt bevezetné őt egy napon az égbe, hogy „meglássa arcát” (Jel 22,4).

A látás az Ószövetségben

Az *ószövetségi embernek* – papnak és egyszerű hívőnek – legmélyebb kívánsága: Istent „szemtől szemben” látni, „amikor az Úr visszatér Sionra.” (Iz 52,8). Ez az igény abból fakad, hogy a paradicsom óta, és különösen a nagy történelmi megpróbáltatások terhe alatt, megszűnt az Istennel való közvetlen kapcsolat. Sőt, félni kell haragjától, de mégis azzal a reménnyel, hogy *megláthatjuk arcát és mosolyát...*

A kivételes esetekben megmaradt kapcsolat azonban felbátorít a reményre már a pátriárkák korában is. Eképpen történt a Gen 18-ban leírt „látogatás” a Mamre völgyében Ábrahámnál: Emberi alakban megjelent az Isten és a kapcsolat folytatásként gyermeket ígért Ábrahámnak. Közismert történet *Jakobé* (Gen 28,13), az égi létrára támaszkodó Isten megnyilatkozásáról: „Én vagyok az Úr, atyádnak, Ábrahámnak és Izsáknak Istene! ...Íme, én veled leszek, és őrződ leszek, bárhová mégy,...Nem hagylak el, amíg nem teljesítem mindazt, amit mondtam! Amikor Jakob felébredt az álomból, így szólt: „Valóban az Úr van ezen a helyen, és én nem is tudtam!”

Még titokzatosabb Jakob éjjeli küzdelme Istennel (Gen 32, 25–33), a pátriárka maga így összegezi: „Színről színre láttam itt Istent”, amit persze az elbeszélés egészében kell érteni: „egy férfi küzdött vele egész virradatig” (Gen 32,25) De a prófétai igehirdetés és a kultusz mégis erre irányul: látni Istent.

A prófétai Isten-jelenések életünk és küldetésünk csúcspontjai, de egyszersmind végső határai is e földön. Az összekötő *Mózes*. Az ő első élménye az égő csipkebokorban megnyilatkozó Istennel való találkozás a Kivonulás könyvének 3. fejezetében. Az Isten az, aki megjelent neki, a szent szöveg azonban csak „az Úr angyaláról” szól „a tűz lángjában”. Minden bensőség mellett ő vezeti Istent elé a

nép 70 képviselőjét, „akik látták Izrael Istenét.” A folytatásból azonban kiderül, hogy – csupán – mit láttak: „Olyan valami volt a lábai alatt, mintha zafirkőből készült volna, és mint az ég, amikor tiszta.” (Kiv 24,10).

A Kivonulás könyve a továbbiakban (Kiv 33,11) így szól: „Az Úr pedig beszélt Mózesrel, szemtől-szembe, úgy, ahogy az ember a barátjával szokott beszélni”, de ne értsük félre ezt sem, hiszen a kegyelemre méltatott Mózes tovább így kéri az Urat: „Mutasd meg nekem dicsőségedet!” Az Úr erre így válaszol: „Neked megmutatom egész jóságomat, és kimondom előtted az Úr nevét, mert könyörülök azon, akin akarok, és kegyelmes vagyok az iránt, aki iránt nekem tetszik.” Majd azt mondja: „Ám arcomat nem láthatod, mert nem láthat engem ember úgy, hogy életben maradjon ...befödlek jobbjommal, amíg el nem vonulok. Aztán elveszem kezemet, és utánam tekinthetsz – de *arcomat nem láthatod.*” (Exod 33,18–23)

Úgyszintén *Gedeonnak* (Bír 6, 11–24), amikor így fakadt ki. „... ha velünk van az Úr...hol vannak azok a csodái, amelyekről atyáink beszéltek,...Ekkor az Úr rátekintett és így szólt: „Menj el a te saját erőddel és szabadítsd meg népedet, ... Vedd tudomásul, hogy én küldtelek”. Mánuének és feleségének ismételt találkozása „Isten egyik emberével” (Bír 13, 2–23) stb.

Már azt hinnénk, hogy *Illés* próféta megláthatta az Urat. Életének kockáztatásával képviselte az egyetlen Isten igazát a töménytelen hamis prófétával szemben. Megérdemelte volna az istenlátást? Talán ő is úgy gondolta. Ámde az erősként képviselt, mindent felforgató szélvihar, a földrengés és tűzözön sem volt képes az Urat megjeleníteni, hanem csak „az enyhe szellő suttogása”, amelyre a megszegyenült Illés eltakarta arcát. (1Kir 19,11–13).

A többi próféta is lát „valamit”, ami nem ebből a világból való. Pl. *Bálám*, Beór fia: „Szól a bezárt szemű ember, szól, aki a Mindenható látomását látja” (Szám 24,4.). *Mikeás*: „Láttam az Urat, amint királyi székében ült s jobbról s balról mellette állt az egész mennyei sereg” (2Krón 18,18). *Ámosz* 9,1.: „Láttam az Urat, amint az oltár felett állt”. – *Ezekiel* 1–3: meghívása, küldetése, ő Izrael őre. Látomásában feltűnően bőven szól a szentélyt szolgáló kerubokról, ezután pedig az Úr dicsőségének jelenéséről az 1, 26–26-ban, mély megrendüléssel, de csak dekoratív körülírással az Úr zafír királyi széke felett „emberi alakhoz hasonlót” látott. *Dániel* megrendülten látta éjszakai látomásában az Emberfiát, amint az ég felhőiből jöve, az Ősöregtől átvette a meg nem szűnő hatalmat (7. 13–15).

Az a kultusz, melyet Isten megjelenésének helyein mutattak be, felébresztette a vágyat, hogy lássák, legalább is keressék arcát Jákob Istenének a *zsoltaórázásban* is. (Zsolt 24,6), hogy „lássák édességét”, az ő pompáját és templomát (27,4), „bár csak... láthatnám hatalmadat és dicsőségedet!” (63,3)

Valóságos, testi szemünkkel való látása azonban itt sem tűnik fel. Ugyanez áll a *próféták látomásaira*. Iz 6, 1.5-ben azt közli, hogy „láttam az Urat” „a Királyt, a Seregek Urát látták szemeim”. Figyelmes olvasása azonban meggyőz, hogy csak magas trónusát, ruhája uszályát és a szeráfokat látta, melyek az egész földet betöltő isteni dicsőséget magasztalták, de csak a hangját hallotta: 6,8ssk. – *Mikeás látta* a mennyei tanácsülést és hallotta az Úr elítélő szavát az izraeli király vesztére 1Kir 22, 19skk.

Az „átlagember” Isten látása után érzet vágya csak ritkán és csak részben teljesül, melynek oka, hogy Isten „rejtett Isten” (Iz 45,15); ahhoz hogy őt megismerjük, meg kell hallgatni szavát és látni kell műveit, mert *teremtésének* csodái közepette válik nyilvánvalóvá, ami benne láthatatlan (Róm 1,20).

A rejtett Isten még jobban megmutatja magát a *történelemben*. Olyan jelekről van szó, amelyekre addig még nem volt példa, melyeket népéért cselekedett (Exod 14,13). „Mózes ezt mondta: 'Ne féljete, várjatok csak, és *meglátjátok* az Úr üdvösségét, amelyeket cselekedni fog! Mert az egyiptomiakat, akiket most *láttok*, nem *látjátok* többé sohasem!.'” Deut 10,21: „Ő a te dicsőség és a te Istened, ő művelte veled azokat a nagy és félelmetes dolgokat, amelyeket tulajdon szemed *látott*”. Józs 24,17: „Az Úr a mi Istenünk...Ő vitte végbe *szemünk láttára* az igen nagy jeleket.” A választott nép *látta* az ő dicsőségét (Exod 16,7). Istent ismerni tehát annyit jelent, mint „látni nagyszerű tetteit”. De sajnos, ezekre a bizonyosságtételekre sokan „süketek és vakok, vagyis szemeik vannak, de *semmit sem látnak*.” (Jer 5,21; Ez 12,2).

A látás az Újszövetségben

Az Újszövetségben teljes a tisztánlátás afelől, hogy Isten közvetlen látása a földön lehetetlenség. A tájékozatlan Fülöp, közvetlen istenlátást kér Jézustól – „Mutasd meg nekünk az Atyát! Ez elég nekünk.” – mire ezt a választ kapja: „Aki engem *lát, látja* az Atyát is... Nem hiszed, hogy én az Atyában vagyok és az Atya énbennem?” (Ján 14,8–10.) Tehát csak a hitben vagyunk képesek Istent „látni”, azaz vele közösségbe jutni. Az emberré lett Istenfiú az Atya tökéletes képe és ő az út is Hozzá. A tanítványok is hitben látták meg fenségét (Ján 1,14), és mindezekelőtt azokat a „jeleket”, melyeket művelt (Ján 2,11; 11,40).

Pál apostol szerint a teljes istenlátásunk azért lehetetlen, mert „a hitben vándorlunk most, nem a látásban” (2Kor 5,7). A hit pedig „egy tükör által a homályban látás” (1Kor 13,12a). Összehasonlítva azonban az Ószövetséggel, – melyben Isten méltósága csak korlátozottan mutatkozott –, „mi fedetlen arccal szemléljük az Úr dicsőségét, ugyanarra a képmásra változunk át dicsőségről dicsőségre” (2Kor 3,18.). Szent János óva int attól a felfogástól, hogy bárki ember Istent láthatta volna (Ján 1,18; 5,37; 6,46; 1Ján 4,12), mert csak az egyszülött Fiú adott számunkra Róla tudósítást.

Vizsgáljuk meg azokat a biblikus helyeket, amelyek szerint Jézus Krisztusban Isten láthatóvá teszi nem magát, de hallatlan csodáit, amelyekről a próféták jövendöltek (vő. Iz 52,15: „ámulatba ejt majd sok nemzetet, ... mert olyat *látnak*, amiről nem beszéltek nekik”. – 64,3: „Ósidők óta senki sem hallotta, ...*szem nem látta*, ... aki a benne hívőkért cselekszik.” – 66,8: „Ki *látott* ehhez hasonlót?”). A tömeg tehát – már Jézus idején, egy megszállott néma meggyógyítása után – méltán csodálkozott el e szavakkal: „Soha sem *láttak* még ilyent Izraelben!” (Mk 9,33). Világos, hogy ezekben az esetekben a soha nem látott csodákon kell elámulnunk, bár azok szerzőjét nem látjuk, de következtethetünk rá.

Ugyanígy: Simeon már születése után a negyvenedik napon békében távozhatott e szavakkal: „*látták* szemeim a te megváltásodat” (Lk 2,30). Később pedig: „Boldogok azok a szemek, amelyek *látják*” Jézus tetteit: azt látják, ami „sok próféta és igaz ember kívánt látni, de nem *látott*” (Mt 13,16k); méghozzá egész közelről *látják* azt, amit Ábrahám csak „messziről” (Zsid 11,13) látott, és amelynek már akkor örült (Ján 8,56): Jézus Napját. De csak akkor boldogok, ha nem botránkoznak meg Jézusban és mindabban, amit a valóságban *látnak*: „A vakok *látnak*,... a szegényeknek hirdetik az evangéliumot...” (Mt 11,5k).

Már a szinoptikus evangéliumokban, de még világosabban *Szent Jánosnál*, mindannak látása, amit Jézus tett, és amit Isten őberne végbevitt, felhívás a hitre és arra, hogy a hit által az ember hozzáférjen az üdvösségtörténet láthatatlan oldalához. A Jézus által művelt jelek látásának a hithez kell vezetniük, pl. Ján 2,23: Így a Jézus által művelt csodák sokakban nyomot hagytak – Ján 11,45: „Sok zsidó jött akkor Máriaához és Mártához. *Látták*, amit Jézus tett, és hittek benne”.

De vannak, akik a *szemek előtt* művelt jelek ellenére mégsem hittek benne (Ján 12,37) prófétai mondás valósul meg rajtuk: „Nézni fogtok, de *nem láttok*; ... és behunyják szemüket, hogy szemükkel *ne lássanak*...” (Mt 12,14–15), mintegy megvalósítván a prófétai jövendölést: „látván lássatok, de ne ismerjete. ...és szemét ragaszd le, hogy ne lásson szemével,...hogymeg ne térjen, és meg ne gyógyuljon!” (Iz 6,9–10). Ezek számára a világ világossága (vö. Ján 8,12; 9,5) sötétséggé változik, a tisztánlátás elvakultsággá: „Ha vakok volnátok, bűnötök nem volna; de ti azt mondjátok, hogy ‘Mi látunk’, s ezért bűnötök megmarad” (Ján 9,39–41). Jézus egyenesen ezzel foglalja össze küldetését: „Azért jöttem a világra, hogy ítéletet tartsak; aki *nem lát*nak, *lássanak*, és akik *lát*nak, *elvakuljanak*.” (Ján 9,39).

A hívő keresztény azonban e földi életében sincs megfosztva a hitéhez szükséges igazolástól. *Jézus Krisztusban Isten látható*: melyet Mózes is csak futólag és részletében szemlélhetett, az állandóan és fátyol nélkül visszatükröződik az Úr személyében (2Kor 3,18): „*Mi láttuk* dicsőségét, az Atya Egyszülöttének dicsőségét.” (Ján.1,14). Aki Jézust *látja*, *látja* az Igét, „az Élet az Atyánál volt és megjelent nekünk.” (1Ján 1,1–3). És minthogy „én az Atyában vagyok s az Atya énbenem...*aki engem látott, látta az Atyát*” (Ján 14,9k; vö. 1,18. 12,45).

A feltámadás elbeszéléseiben ugyanezek a témák kerülnek elő. Az üres sír látványa (Ján 20,28), vagy a megjelenések, amikor Jézus „*lát*ni enged *magát*” (1Kor 15,5–8,t28.7,10) a kiválasztott tanúknak (ApCsel 10,40k), arra szolgál, hogy elvezessenek a hithez (Ján 20,29). Az is lehetséges, hogy valaki *látja* és hallja azokat, akik *láttak*, és mégis megmarad hitetlenségében (Lk 24,12; 27, 39sk. M16,11–14); az eszményi tehát az marad, hogy hiszünk, *anélkül hogy látnánk*. (Ján20,29).

Látni Istent úgy, ahogy van. De még a Fiú megtestesülése és feltámadása sem töltheti be azt a vágyunkat, hogy *lássuk Istent*, mivel Jézus még nem tért vissza az *Atyához*: Ján 14,12.28. De „*rövid idő és viszontláttok engem*”: a mennybemenetelkor (16,16) és azután azok számára, „*akik nem látták őt*”, de szeretik és örvendeznek benne, mert „*bár nem látják őt*, mégis hisznek benne” (1Pét 1,8k).

Mert azt, hogy ezt az istenlátást az eljövendő világban, a mennyben, egy közvetlen istentalálkozás, egy Istennel való egyesülésként fogjuk fel, olyannak, amelyre a földön még nem volt lehetőség, ezt Szent Pál és Szent János világosan tanítják. A „színről színre” (1Kor 13,12a) való látás ellentétes kifejezés a mostani, földi „tükör által homályban” való látáshoz. A korintusi levél tanítása folytatódik: (Istent megismerni) „ahogy én is ismert vagyok” (12b), azaz úgy, ahogy Isten bennünket tekintetével körül fog, kegyesen kiválaszt, és szeretettel magához vonz. E folyamatnak kegyessége még határozottabban tűnik az 1Ján 3,2-ben: „most Isten fiai vagyunk, de hogy mik leszünk, az még nem nyilvánvaló. Tudjuk azonban, hogy megjelenésekor hasonlók leszünk hozzá, mert látni fogjuk őt úgy, amint van.” Ezáltal teljesül a régi emberi vágy: olyan közel kerülni Istenhez, amennyire csak lehetséges. Ez lesz egyúttal végső boldogságunk.

De eljön majd az a nap, amikor meglátjuk az Emberfiát „a Mindenható jobbán ülni”, amint „eljön az ég felhőin” (Mt 26,64). Ami máris megtörtént (pl. István vértanú már akkor valóságnak látta ezt a napot ApCsel 7,55k;). A Jelenések könyvében ez az eljövétel *látható* a jelen történelem során: 1,7. De a reális megvalósulásában még nem láthatjuk. Mi még kettős várakozásban élünk: mindig az Úrral kell lennünk (1Thessz 4,17; Fil 1,23) és így „látni” Istent (= mint tisztaszívű Mt 5,8), és hittel, hogy a mennyei Jeruzsálemben *látni fogjuk arcát*” (Jel 22,4), „*úgy látni Őt, amilyen*” (1Ján 3,2).

A látás a népi kultúrákban

A látás, a láttatás a népi kultúráknak kezdettől való törekvése. Ennek *tárgyi* bemutatása annyira köztudott, hogy bizonyítására sem szorul: múzeumaink gazdag anyaga, szakembereink kisebb és nagyobb értekezései mind erről szólnak. A tudomány *alanyi* érdeklődése viszont már megfontolásra kötelez. Arról volna szó, hogy számot vessünk arról, hogy e kultúra megéltéinek mit jelent ebben élni. Ennek ismerete nélkül pedig nem vagyunk gazdagok. Próbáljuk pótolni.

Assisi Szent Ferenc maga és főleg gyengén kulturált követői számára előszeretettel magyarázta/ábrázolta a hitigazságokat képekben, jelenetek láttatásában. Legismertebb a karácsonyi történet. Annyira jól sikerült ez a „betlehemi” megjelenítés, hogy a népi kultúrák mind átvették, saját kincsükké tették.

Közismert a *Biblia Pauperum*, azaz képi jelenetekbe formált hittani eseményeknek templomi falfestményeken, esetleg üveglablakokon való *láttatása* a középkori hívek számára, akik a szentírási szövegeket csak nehezen, vagy sehogy sem olvasták. Vagy eredetileg is a népi kultúrából vették az ábrázolásokat, vagy annak kínáltak ötleteket. Az ilyen esetekben a Biblia és a népi bemutatás nagyon közel kerül egymáshoz.

Azonban a Magyar Néprajzi Lexikon-ban (1980) a *lát, látás, látni* pl. egyáltalán nem kapott helyet. Egyedül a némileg ide vonható „látomás” Bálint Sándor összeállítására. „A vallásos néphitben – írja – természetfölötti alakok *megjelenése*, kinyilatkoztatása a révületbe esett, vizionáló hívő számára.” Nagy hirtelenséggel

szól a nem-keresztény samanizmusról, a keresztény víziókról, a Mária látomásokról, kódexeink érdeklődéséről, és a halottlátókról. Hivatkozik a barokk-kori újjászületésről és a protestánsok körében is feltámadt érdeklődésről. Végül a „felsorolásunk nem teljes” megjegyzéssel menti magát az itt közölteknél alig bővebb felsoroltakért. Végül azonban – nagyon helyesen – hivatkozik Orosz István, a jászladányi szeptember önéletrajzának számos erre vonatkozó részletére. – A hivatkozott hely is annak igazolása, hogy a kérdést a magyar néprajz mindmáig nem dolgozta fel kellő alaposággal.

Hogy mégis vannak hivatkozási helyek, erre nézve merem ide állítani Fél Edit kiváló munkáját, a Gari Margit mezőkövesdi summás asszonynak élete bemutatását 1983-ból, sajnos egészében csak francia nyelven. De még ezzel szemben is felpanaszoló, hogy bemutatója ugyan hívó református, de nem volt igazán érzéke a *katolikus lelkiség* megmutatására, ami Gari Margit esetében súlyos hiány. – Hivatkozok még a katolikus pap, Székely László anyagára, és halála miatti sajnálatos befejezetlenségére. A Vigilia 1977. évfolyamában 160–167. oldalon megjelent „A csíki székelyek aszkézise” című dolgozatában éppen ezeket a más kutatók által kihagyott lelkiségi kérdéseket mutatja be. Az 1995-ben tiszteletére megjelent kötet (Csíki áhítat. Szent István Társulat kiadása), méltó megemlékezés hatalmas munkájáról. Érzékeltet a paraszti vallásosság részleteiről (imaélet, szentmise, körmenetek, a hét szentség és az egyházközségi élet) és szavatolhatta volna a néprajzi publikációkban eddig alig-alig érintett vonásokat.

A 1858. évi Lourdes-i jelenéseket a népi vélekedés szerint számos hazai követte. Erről tanúskodik pl. a keszthelyi Sógor Györgynél 1884-ben kinyomtatott „Sz. Mária megjelenése B. – keszin.” c. kiadvány, mely szerint az év június elején a szőlőmunkát befejezett árva leány az ottani mandulafa koronáján rendkívüli fényességet látott, a Boldogságos Szűz makula nélkül fogantatott képét látta lebegni. Otthon elmondta élményét, melyet jobbra kétkedve fogadtak. Hat földműves másnap alkonyatkor kiment és hosszabb várakozás után ők is látták a jelenséget, sőt hallották a szót: „Építsetek nekem ezen kedves helyemen egy templomot!” Harmadnapon már tömegesen tódultak ki, de „csak igen kevesen láthatták meg a Szűz Mária képét, mert mind mondják, csak az igen hívők és büntelének méltók arra”. A tömeges kijárást komoly pusztítást okozott a tulajdonos szőlőjében, ezért a mandulafát derékban lefűrészeltette. A hívek látogatása azonban nem szűnt meg, többen szentképeket aggattak a fa megmaradt törzsére. A még abban az évben kiadott füzet az addigi pénz felajánlásokról is tudósít, s ezzel befejezte ponyva-kiadványát.

Szólhatnánk végül a természetfeletti élet *népi megjelenéseiről*. Ponyvafüzetből idézem a „Paradicsom rózsza, a batyki vagyis a csehi elrejtőzött leány mennyei látása” (Írta és javítja Gitzy György Kapuvárott) című kiadványt. A kilenc versszakon készült énekelhető versből hatban Szűz Mária mennybevitelét szemléli, – bizonyára a címben idézett „elrejtőzött”, azaz elragadtatásban részesült leány természetfeletti élményéből. A 7. talán egy hajdani archaikus szakasz „Jézus szent véréről”. A 8. versszak hívás a rózsafüzérezésre, míg az utolsó esedezés „Jézusunk szentséges véredért” és a „Boldogságos szent szűz hét fájdalmainak könnyhulla-

tásiért” – „oh segíts mirajtunk”. Kár, hogy a feltételezhetően 19. század derekán sejtethető eseményről – magáról a batyki leányról sem tudunk többet.

Munkámban úgy igyekeztem biblikus témámat feldolgozni, hogy kezdetén a Mythras-kultuszra, a végén pedig a népi hitéletre tekintsek. Ezzel azt igyekeztem kimutatni, hogy „a látás” emberi képességével való rendelkezés egyetemes emberi lehetőségünk és törekvésünk a teljesség megközelítésére. Hasonló adottság kimutatható a többi érzékszervünkről is. A biblikus szemelvényekből világos, hogy az egész emberiség történelme ábrázolható a „látás” képességének kibontakozásával.

JÁNOS HETÉNY

THE DESIRE AND EXERCISE OF SIGHT LEADING TO GOD IN THE BIBLE

It is through the senses that the human conscience notices the Sacred and responds to it. Investigations of the history and phenomena of religions show that each of our senses is capable of such attention and response, and from time to time fulfils this function. In this paper, I make an attempt to describe how the desire to see leads to God, noting that I will discuss only one aspect of the grand relationship. The data is from the Old and New Testaments through the investigation of which we also take the opportunity to examine the popular religiosity of our times.

This paper discusses this biblical topic in reference, first, to the Mithraic cult and, finally, to popular religious life. It can be evidenced that possessing the ability of “sight” is a universal human opportunity and aspiration to approach wholeness. Our other senses have also been shown to have similar capabilities. It is clear from the biblical excerpts that the entire human history can be represented by expanding the ability of “sight”.